

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
info

<https://konkur.info>

اهمیت تأسیس حکومت صفوی در تاریخ ایران دوره اسلامی:

- ❖ ایران را از جهات سیاسی، جغرافیایی و اجتماعی یکپارچه و متحد کرد.
- ❖ مذهب شیعه را رسمیت بخشید.
- ❖ رونق اقتصادی به وجود آمد.
- ❖ روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی گسترده‌ای میان ایران و همسایگان و دولتهای اروپایی به وجود آمد که آثار و پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی زیادی داشت.

هدف کلی

در این درس دانش آموزان با تکیه بر منابع و مآخذ این دوره ،
فرازوفرود های حکومت صفوی ، زمینه ها و پیامدهای شکل گیری
حکومت صفوی و علل و تحولات مهم و سرنوشت ساز سیاسی و اقتصادی
دوران صفویان و نیز علل و نتایج تحولات روابط خارجی را بررسی و
تجزیه و تحلیل خواهید کرد

انتظار می رود در پایان درس دانش آموزان بتوانند تواناییهای زیر را به دست آورند:

فراگیر باید:

- ❖ با عوامل موثر بر شکل گیری حکومت صفوی در ایران آشنا شوند
- ❖ دوران تثبیت دولت صفوی را بشناسد.
- ❖ ارزیابی از اقدامات مهم شاه عباس اول داشته باشند و با وضعیت حکومت صفوی در عصر اقتدار و شکوفایی آشنا شوند
- ❖ با عوامل و دلایل دوران ضعف و انحطاط صفویان آشنا شوند.
- ❖ با وضعیت اقتصادی؛ تجارت و بازار در عصر صفوی آشنا شود.
- ❖ تجربه و تحلیلی از روابط خارجی ایران عصر صفوی با همسایگان و دولت های اروپایی داشته باشند.

درس ۱۳ تحولات سیاسی و اقتصادی ایران در دوره صفوی

روابط خارجی

(ب) روابط با اروپا

الف) روابط با همسایگان

۱- عثمانی

۲- ازبکان

۳- تیموریان (گورکانیان) هند

اوضاع اقتصادی

بازار و تجارت

زمین داری

املاک خصوصی

اراضی وقفی

اراضی خاصه

اراضی ممالک

زمینه های تشکیل حکومت صفویان

دوران ضعف و انحطاط
(۱۰۳۸-۱۱۳۵ ق)

عصر اقتدار و شکوفایی
(۹۹۶-۱۰۳۸ ق)

دوران تثبیت
(۹۳۰-۹۸۴ ق)

تأسیس حکومت صفوی
(۹۷۰ ق)

۱- ایجاد ثبات سیاسی و برقراری نظم و امنیت

۲- نوسازی تشکیلات و تجهیزات سپاه

۳- توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

۴- انتقال پایتخت از قزوین به اصفهان

۵- بیرون راندن نیروهای بیگانه از خاک ایران

زمینه‌های تشکیل حکومت صفویان

هجوم مغول به ایران، علاوه بر آثار و نتایج سیاسی، پیامدهای اجتماعی و مذهبی مختلفی نیز داشت، که مهم‌ترین آن گسترش تصوف و تشیع و پیوند روزافزون آنها با یکدیگر بود.

گسترش تصوف و تشیع : در دوران مغولان و تیموریان فعالیت طریقت‌های صوفیانه در ایران به طور چشمگیری افزایش یافت و گرایش مردم به مشایخ و رهبران طریقت‌های صوفی بیشتر شد.

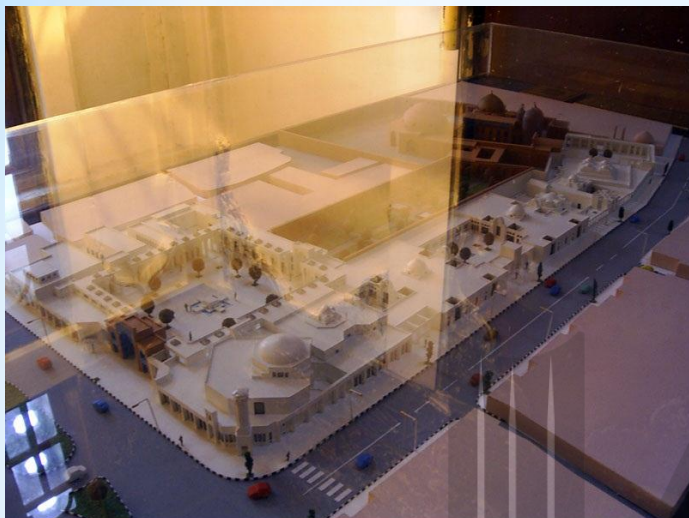
مذهب شیعه نیز که با آغاز ورود اسلام به سرزمین ما راه یافته بود، پس از سقوط خلافت عباسی به طور محسوسی گسترش یافت؛ به گونه‌ای که در سده‌های **هشتم و نهم هجری** شیعیان در مناطقی از ایران به حکومت رسیدند.

نکته مهم : طریقت صفوی دوره ایلخانان:

❖ **بنیانگذار و رهبر معنوی آن:** شیخ صفی‌الدین اردبیلی (۶۵۰ - ۷۳۰ ق)، صفویان نام خود را از او گرفته‌اند، شاگرد و مرید شیخ زاهد گیلانی بود.

❖ **طریقت صفوی در زمان جانشینان شیخ صفی :** در سرتاسر ایران و آسیای صغیر گسترش یافت و مریدان بسیاری را به ویژه از میان قبایل ترک جذب کرد

❖ **مشایخ صفوی :** آنها به واسطه مقام معنوی و نفوذ اجتماعی مورد احترام و تکریم فرمانروایان بودند. البته در مواردی نیز مورد غضب و حسادت آنان قرار می‌گرفتند.

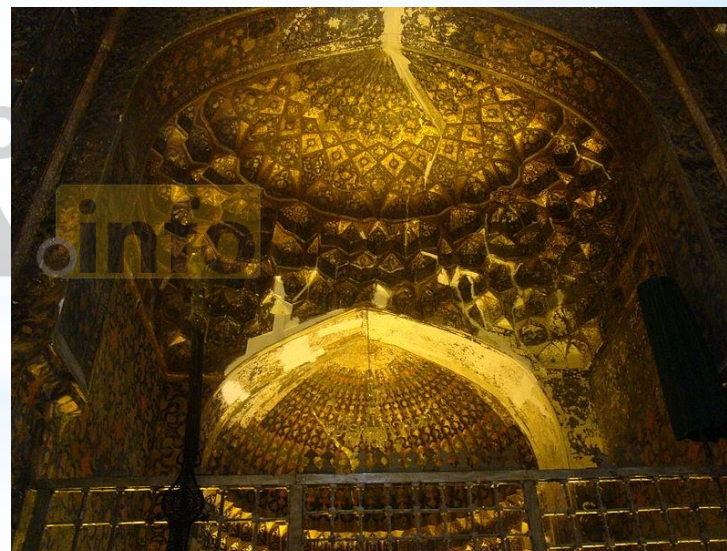
ماکت بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی (۸۰۰ × ۶۰۰ مینکسل)

بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی - اردبیل

چینی خانہ بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

قندیل خانہ بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

قبر اول از پشت شیخ صفی الدین - قبر دوم شیخ صدرالدین موسی پسر شیخ صفی الدین -
قبر سوم شیخ ابراهیم پسر خواجه علی سیاهپوش پسر شیخ صدرالدین موسی

بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

مقبره شاه اسماعیل در زادگاه خود اردبیل

بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

نمای کاملی از مقبره کشته شدگان جنگ چالدران

بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی

مقدمات تاسیس سلسله صفوی: طریقت صفویان در قرن نهم هجری تحت تأثیر شرایط فکری و فرهنگی جامعه ایران نخست به مذهب تشیع گرایش یافت و سپس به جنبشی سیاسی و مذهبی تبدیل شد. با این که در تصوف عزلت جویی و دوری از امور دنیوی ترویج می شود، اما رهبران طریقت صفوی به فعالیت های سیاسی و نظامی روی آوردند. این فعالیت ها، مشایخ طریقت صفوی را درگیر در رقابت سیاسی و دشمنی با حاکمان سلسله های قراقویونلو و آق قویونلو کرد. در نتیجه این درگیری و رقابت ها، اگرچه چندتن از رهبران طریقت کشته شدند، اما تجربه مفید و مناسبی برای صفویان در راه کسب قدرت سیاسی به دست آمد. . در نتیجه این درگیری و رقابت ها، اگرچه چندتن از رهبران طریقت کشته شدند، اما تجربه مفید و مناسبی برای صفویان در راه کسب قدرت سیاسی به دست آمد.

در جدول زیر مشایخ طریقت صفوی از آغاز تا تشکیل حکومت را مشاهده می کنیم :

۶۵۰ — ۷۳۵ ق	شیخ صفی الدین اردبیلی
۷۰۴ — ۷۹۳ ق	شیخ صدرالدین موسی
۸۳۰ د	خواجه علی
۸۵۱ ق	شیخ ابراهیم
۸۶۰ یا ۸۶۴ ق	شیخ جنید
۸۹۳ ق	شیخ حیدر
۸۹۲ — ۹۳۰ ق	اسماعیل اول

تأسیس حکومت صفوی

شاه اسماعیل اول
(۹۳۰-۹۰۷)

در آغاز سده دهم هجری اوضاع سیاسی میهن ما دچار آشفتگی و تفرقه زیاد شده بود. سلسله آق قویونلو که بر قسمت هایی از غرب و جنوب ایران حکومت می کرد به نهایت ضعف و انحطاط رسیده بود. در چنین شرایطی اسماعیل پسر شیخ حیدر با سپاهی متشکل از ایلات و طوایف مختلف قزلباش، آق قویونلوها را شکست داد و پس از تصرف تبریز، در آن شهر به عنوان پادشاه ایران تاج گذاری کرد (۹۰۷ ق).

اقدامات شاه اسماعیل اول پس از تشکیل دولت

۱- رسمی کردن مذهب شیعه دوازده امامی

نکته مهم : مهم‌ترین اقدام شاه اسماعیل صفوی، پس از نشستن بر تخت شاهی بود.

نخست اینکه بسیاری از شیعیان در خدمت دولت نوپای صفویه قرار گرفتند و در سایه این دولت متشکل، منسجم و متحد شدند.

دوم آنکه این اقدام سبب تمایز آشکار ایران از همسایگان مسلمان خود به ویژه امپراتوری عثمانی در غرب و ازبکان و گورکانیان هند در شرق شد.

این اقدام دو پیامد مهم داشت.

اقدامات شاه اسماعیل

۲- **جنگ‌های با مدعیان داخلی :** شاه اسماعیل طی لشکرکشی و جنگ‌های مختلف مدعیان داخلی، به ویژه حکام محلی را از میان برداشت و موجبات وحدت سیاسی و جغرافیایی ایران را فراهم آورد

۱- ازبکان را که به خراسان یورش آورده و مشغول قتل و غارت مردم آن جا بودند، شکست داد و سرکرده آنان شیبک خان را کشت (۹۱۶ ق).
به دنبال این پیروزی، بخش وسیعی از سرزمین‌های شرق ایران تا رود جیحون (آمویه) تحت حاکمیت صفویان درآمد..

۳- مقابله با دشمنان خارجی

۲- مهیای نبرد با سلطان سلیم، پادشاه عثمانی شدند که با لشکری پرشمار به سوی ایران در حرکت بود

شاه اسماعیل اول

اقدامات شاه اسماعیل اول پس از تشکیل دولت

جنگ چالدران (۹۲۰ ق)

نکته مهم :

- ❖ بهانه لشکرکشی گسترده سلطان سلیم به ایران ← فعالیت مریدان طریقت صفوی را در قلمرو خود.
- ❖ علت واقعی لشکرکشی گسترده سلطان سلیم به ایران ← نگرانی و ترسی بود که او از ایجاد حکومت قدرتمند صفوی

نتیجه جنگ چالدران: در جنگ شدیدی که میان دو سپاه در دشت چالدران در گرفت، سپاهیان شاه اسماعیل با وجود شجاعت و رشادتی که از خود نشان دادند، در برابر آتش توپخانه و دیگر جنگ افزارهای آتشین دشمن کاری از پیش نبردند و شکست خوردند (۹۲۰ ق) و تبریز، پایتخت صفویان برای مدتی به اشغال عثمانی ها درآمد.

شاه اسماعیل صفوی (سمت راست) سلطان سلیم عثمانی (سمت چپ)

شاه اسماعیل اول

دشت چالدران

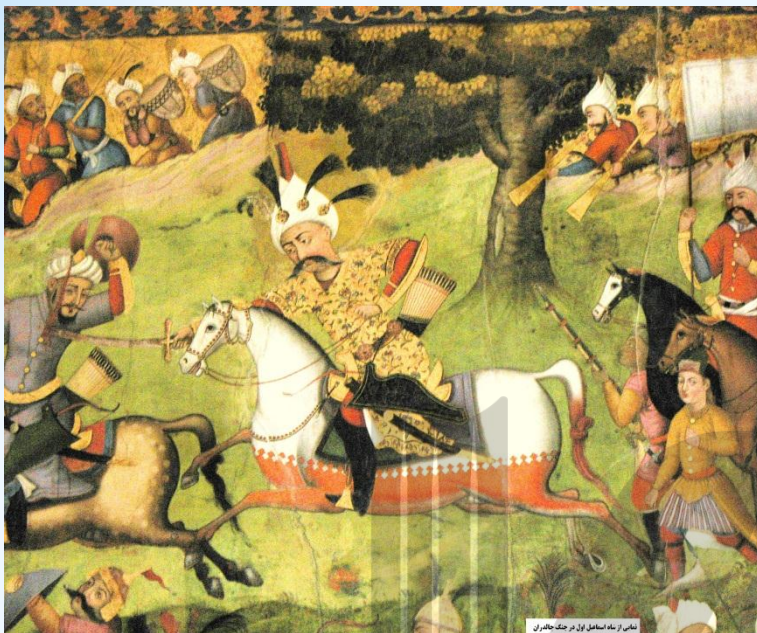
دشت چالدران

این بقعه زیبا که در سکوتی معنوی در پای کوههایی که شهر چالدران را دربر گرفته اند جابخوش کرده، آرامگاه سید صدرالدین صفوی است؛ یادگاری از عصر صفویه و مشابه بسیاری از بقاع متبرکه آن دوران؛ ساختمانی آجری که از بیرون شش ضلعی ولی از درون مدور است. گفته میشود این بنا از حرم امام حسین (ع) در شهر کربلا الگوبرداری شده است و به نوعی نماد مظلومیت و شهادت و جانفشانی در نبردی ناعادلانه است

مجسمه صدرالدین با همان لباس رزم و شمشیر بر دست در جلوی مقبره اش یادآور رشادت بزرگمردان این دیار است

مزار وزیر شاه اسماعیل سید صدرالدین صفوی در چالدران

نمایی از شاه اسماعیل اول در جنگ چالدران

جنگ چالدران در نقاشی‌های چهل ستون

یک نقاشی مربوط به جنگ چالدران که در آن کشتن یک سردار عثمانی توسط شاه اسماعیل به تصویر درآمده است.

دوران تثبیت دولت صفوی (۹۳۰ - ۹۸۴ ق)

پس از مرگ شاه اسماعیل اول، پسرش تهماسب در ده سالگی به تخت شاهی نشست. در سال‌های آغازین پادشاهی او، اوضاع حکومت صفوی بسیار آشفته و نابسامان بود. شاه تهماسب در طول دوران ۵۴ ساله پادشاهی خود، با اتخاذ تدابیر و سیاست‌های مناسب داخلی و خارجی، توانست پایه‌های حکومت صفوی را تثبیت و تحکیم نماید.

اوضاع آشفته و نابسامان در سال‌های آغازین پادشاهی شاه تهماسب:

- ❖ سران ایلات قزلباش به خودسری و نافرمانی پرداختند و با یکدیگر به نزاع برخاستند
- ❖ ازبکان از شرق به مرزهای ایران هجوم آوردند.
- ❖ عثمانی‌ها از غرب به مرزهای ایران هجوم آوردند.

اقدامات و تدابیر شاه تهماسب :

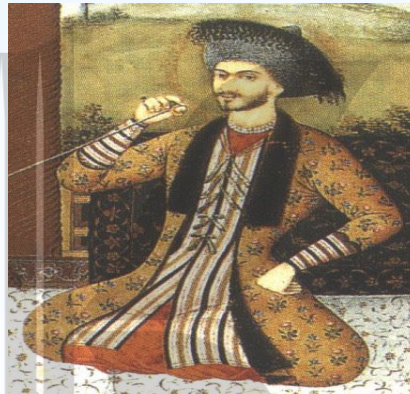
- ❖ او به تدریج زمام امور را به دست گرفت و به سرکشی سران قزلباش پایان داد.
- ❖ ازبکان را شکست داد و آنان را از خراسان عقب راند.
- ❖ با اتخاذ تدابیر مناسب، تهاجم پیاپی ارتش عثمانی را به خاک ایران دفع کرد.

عصر اقتدار و شکوفایی (۹۹۶ - ۱۰۳۸ ق)

پس از شاه تهماسب ، در دوران کوتاه ، شاه اسماعیل دوم و سلطان محمد خدابنده دوباره حکومت صفوی دچار هرج و مرج و بی ثباتی سیاسی شد.

سکه نیم اشرفی ، شاه سلطان محمد خدابنده صفوی

دوره شاه محمد خدابنده (۹۸۵ - ۹۹۶ هجری قمری)

از این رو هنگامی که شاهزاده جوانی از خاندان صفوی به نام عباس اول به پادشاهی رسید (۹۹۶ ق)، اوضاع داخلی و خارجی ایران به دلایل زیر به شدت نابسامان بود:

❖ سران قزلباش به جان هم افتاده و شاه را بازیچه اهداف و اغراض طایفه و ایل خود قرار داده بودند

❖ در غرب، ارتش عثمانی مناطق وسیعی از خاک ایران را اشغال کرده بود

❖ در شرق نیز ولایت خراسان هدف تهاجم و تخریب شدید ازبکان قرار داشت.

مهر شاه عباس با نقش «بنده شاه ولایت عباس»

اقدامها و اصلاحات شاه عباس اول برای نجات کشور از مسائل و مشکلات داخلی و خارجی

شاه عباس اول برای نجات کشور از مسائل و مشکلات داخلی و خارجی، اقدامها و اصلاحات زیادی انجام داد که مهم ترین آنها بصورت نمودار عبارتند از:

۱- ایجاد ثبات سیاسی و برقراری نظم و امنیت در داخل کشور

❖ سرکوب امرای سرکش و طغیان گر قزلباش

❖ کاهش قدرت سیاسی و نظامی قزلباشان

۲- زمینه نوسازی تشکیلات و تجهیزات سپاه

تا زمان شاه عباس اول، سپاه صفوی متشکل از جنگاوران ایلات مختلف (قزلباشان) بود و سران ایلات به اتکای نیروهای ایل خود هر گاه فرصت می یافتند، اقدام به سرکشی و خودسری می کردند.

شاه عباس اول به منظور تقویت قدرت سیاسی و نظامی دولت مرکزی و کاهش توان سیاسی و نظامی امیران و ایلات قزلباش، اقدام به ایجاد سپاهی دائمی و حرفه ای کرد:

❖ کاملاً مطیع و وفادار به شخص او بود. بیشتر افراد این سپاه از میان جوانان گرجی، ارمنی و چرکسی تازه مسلمان برگزیده شدند.

❖ دسته‌های تفنگچی و توپخانه نیز به سپاه جدید افزوده شد. افرادی از میان جنگاوران این سپاه برکشیده شدند و به فرماندهی کل یا واحدهای مختلف آن رسیدند. از جمله آنان الله‌وردی خان گرجی بود که به بالاترین مقامات نظامی و سیاسی دست یافت.

نکته: شاه عباس برای پرداخت حقوق و تأمین تدارکات و تجهیزات سپاه جدید، زمین‌های فراوانی را به املاک خاصه پادشاهی تبدیل کرد.

اقدامات و اصلاحات شاه عباس اول

Uploaded @ Military.ir

Uploaded @ Military.ir

اقدامات و اصلاحات شاه عباس اول

دو لوله توپهای جنگی کشف شده در بندرعباس مربوط به دوران صفوی و زمان استقرار هلندیها در سواحل استان هرمزگان است.

۲- توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

شاه عباس اول به منظور بهبود وضع مردم و رفاه و آسایش عمومی، اصلاحات زیادی انجام داد.

انجام کارهای عمرانی بزرگ مانند ایجاد کارگاه‌های بافندگی، جاده‌سازی و ساخت بناهای مختلف از قبیل پل‌ها، مسجدها، کاروانسراها، مدرسه‌ها، سدها، قنات‌ها و ...، گسترش مناسبات اقتصادی با کشورهای اروپایی و همسایگان و توسعه تجارت خارجی از جمله این اقدامات بودند.

۴- انتقال پایتخت از قزوین به اصفهان

شاه عباس به دلایل سیاسی، نظامی و اقتصادی پایتخت را از قزوین به اصفهان منتقل کرد و با استفاده اصول مهندسی و شهرسازی، این شهر را به یکی از زیباترین و آبادترین شهرهای جهان تبدیل کرد. افزون بر این، شاه عباس گروهی از ارامنه را در اصفهان مستقر کرد و ضمن حمایت از آنان از دانش‌ها و تجارب فنی، اقتصادی و تجاری آنها به نفع کشور بهره برد.

اقدامات و اصلاحات شاه عباس اول

محله جلفا اصفهان

۵- بیرون راندن نیروهای بیگانه از خاک ایران

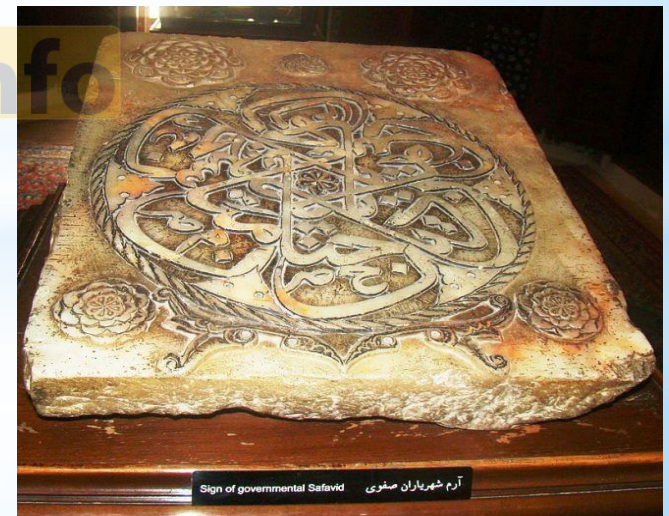
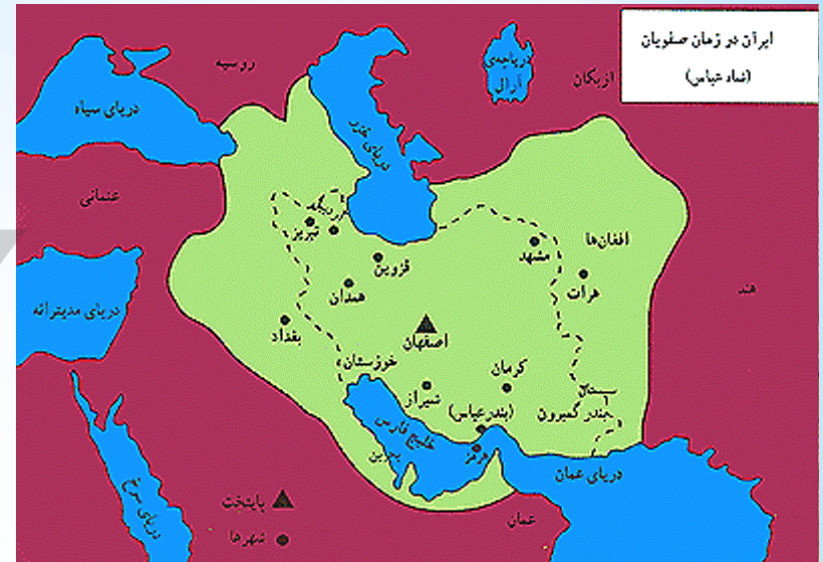
او به خوبی تشخیص داده بود که درگیری همزمان با مهاجمان ازبک در شرق و ارتش قدرتمند عثمانی در غرب، احتمال موفقیت را کاهش می‌دهد. به همین دلیل با عثمانی صلح کرد و به خراسان لشکر کشید و با وارد آوردن ضربه‌ای سنگین بر ازبکان، آنان را عقب راند. وی، سپس برق‌آسا سپاه صفوی را به آذربایجان برد و با حمله‌ای غافل‌گیرانه، نیروهای عثمانی را شکست داد و مناطق اشغالی شمال غرب ایران را آزاد کرد و علاوه بر آن، عراق و عتبات عالیات را به قلمرو صفوی افزود.

یکی دیگر از موفقیت‌های نظامی صفویان در عصر شاه عباس اول، بیرون راندن پرتغالی‌ها از خلیج فارس بود. ایران در آن زمان فاقد نیروی دریایی بود، اما سپاه صفوی با کمک کشتی‌های انگلیسی توانست سواحل و جزایر ایرانی خلیج فارس را که بیش از یک قرن در اشغال پرتغالی‌ها بود، آزاد کند.

عصر شاه عباس را عصر اقتدار و شکوفایی سلسله صفوی

او طی ۴۲ سال زمام داری، با اقدامات خردمندانه و بهره‌گیری از مشاوران آگاه، ایران را به یکی از کانون‌های بزرگ سیاسی و اقتصادی جهان آن روز تبدیل کرد. به همین روی بسیاری از محققان و مورخان عصر شاه عباس را عصر اقتدار و شکوفایی سلسله صفوی قلمداد کرده‌اند.

اقدامات و اصلاحات شاه عباس اول

سنگ قبر شاه عباس اول آرامگاه حبیب بن موسی کاشان

<https://konkur.info>

دوران ضعف و انحطاط (۱۰۳۸ - ۱۱۳۵ ق)

شاه صفی (۱۰۳۸-۱۰۵۲ اق)

شاه صفی، نوه و جانشین شاه عباس اول، از تعادل روحی و سلامت عقل بهره کافی نداشت. او دستور به قتل سردار باکفایتی مانند امام‌قلی خان، حاکم فارس داد. در زمان همین شاه بود که قندهار توسط گورکانیان هند از ایران جدا شد.

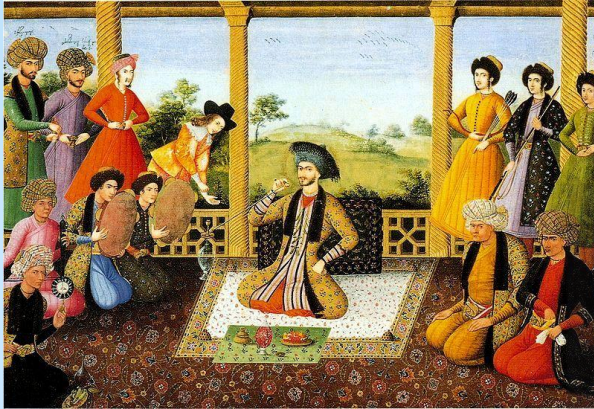
شاه عباس دوم (۱۰۵۲-۱۰۷۷)

شاه عباس دوم، پسر و جانشین شاه صفی، اگرچه نسبت به پدر شجاعت و لیاقت بیشتری داشت و قندهار را پس گرفت، اما نتوانست روند ضعف و انحطاط حکومت صفویان را متوقف سازد.

شاه سلیمان (۱۰۷۷-۱۱۰۵ ق)

با به تخت نشستن شاه سلیمان، روند انحطاط و زوال صفویان شدت گرفت. این پادشاه با امور و اصول کشورداری بیگانه بود و در زمان او اعضای حرمسرا نفوذ زیادی داشتند و در اداره امور حکومت دخالت می کردند. در نتیجه نفوذ و دخالت حرمسرا بود که شاهزاده بی کفایت و بی لیاقتی همچون حسین میرزا به عنوان جانشین شاه سلیمان انتخاب شد.

شاه سلطان حسین (۱۱۰۵ - ۱۱۳۵ ق)

در دوران شاه سلطان حسین، حکومت صفوی به نهایت ضعف و انحطاط رسید. او شاهی ضعیف و بی اراده بود و نسبت به امور مملکت توجه لازم را نداشت و به شدت تحت نفوذ درباریان و مشاوران خرافه پرست و نالایق قرار داشت. از این رو، در زمان زمامداری او اختلاف و درگیری میان مقام های کشوری (اهل قلم) و لشکری (اهل شمشیر) افزایش یافت و اداره امور حکومت با بی نظمی و اخلال مواجه شد. کشاورزی، صنعت و تجارت دچار رکود و سستی شد. تعصبات مذهبی و فشار بر اقلیت های دینی افزایش یافت و اسباب نارضایتی گروه هایی از مردم ایران را فراهم آورد.

سقوط دولت صفوی

در چنین شرایطی بود که طایفه ای از افغان های شهر قندهار سر به شورش برداشتند. شورشیان با آگاهی از وضعیت آشفته و نابسامان حکومت صفوی به سوی اصفهان، حرکت کردند و با تسخیر پایتخت صفویان، به حیات آن حکومت پایان دادند. شورش افغان ها و تسخیر اصفهان یک تهاجم خارجی محسوب نمی شود؛ زیرا قندهار بخشی از قلمرو صفوی به شمار می رفت.

جدول شاهان سلسله صفوی و دوران حکومت آنان

نام شاهان	دوران پادشاهی
شاه اسماعیل اول	۹۰۷-۹۳۰ ق
شاه تهماسب اول	۹۳۰-۹۸۴ ق
شاه اسماعیل دوم	۹۸۴-۹۸۵ ق
شاه محمد خدا بنده	۹۸۵-۹۹۶ ق
شاه عباس اول	۹۹۶-۱۰۳۸ ق
شاه صفی	۱۰۳۸-۱۰۵۲ ق
شاه عباس دوم	۱۰۵۲-۱۰۷۷ ق
شاه سلیمان	۱۰۷۷-۱۱۰۵ ق
شاه سلطان حسین	۱۱۰۵-۱۱۳۵ ق

کشاورزی و دامداری

کشاورزی و دامداری، رکن مهم فعالیت‌های اقتصادی در عصر صفویه بودند. ثبات و امنیت سیاسی و اجتماعی موجب رونق اقتصادی در شهرها و روستاهای ایران شده بود. در این دوره زمین‌ها به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

۱- اراضی ممالک: که در اختیار و تملک و ایالت‌ها بود و آنها این زمین‌ها را میان زیردستان خود تقسیم می‌کردند.

۲- اراضی خاصه: متعلق به شخصی شاه بود و به ویژه از زمان شاه عباس درآمد آن برای اداره سپاه هزینه می‌شد.

۳- اراضی وقفی: این اراضی توسط مردم پادشاه وقف می‌شد. آگاهی مردم برای جلوگیری از دست‌اندازی حکام زمین‌های خود را وقف می‌کردند.

۴- املاک خصوصی: این زمین‌ها بسیار ناچیز بود و همواره در معرض مصادره قرار داشت.

مالیات:

دولت برای اداره امور از کشاورزان و دامداران مالیات می‌گرفت. دامداران مبالغی مالیات تحت عنوان چوپان بیگی می‌پرداختند.

بازار

قلب اقتصاد شهری، بازار بود. گروه‌های مختلف اصناف و پیشه‌وران و صنعتگران در بازار فعالیت می‌کردند و کالاهای خود را در معرض فروش می‌گذاشتند و در قبال حفظ امنیت به دولت مالیات می‌پرداختند. بازارهای عصر صفوی از زنده‌ترین و زیباترین بازارهای جهان بود. در هر بازاری راسته‌هایی وجود داشت که در هر راسته یک صنف فعالیت می‌کرد مثل راسته زرگرها، تفنگ‌سازها، آهنگران، کلاهدوزان و ... بازارهای اصفهان و کرمان از جمله شکوهمندترین بازارهای ایران بودند.

ISNA PHOTO

Sare Tajalli

بازار گنجعلی خان کرمان

وضعیت اقتصادی ایران در عصر صفوی

بازار کرمان

بازار کرمان

بازار اصفهان

<https://konkur.info>

وضعیت اقتصادی ایران در عصر صفوی

تجارت و سکه ها

تجارت خارجی و بین المللی در این دوره رشد فراوانی کرد و ایران به یکی از کانون های مهم تجارت در آسیا تبدیل شد.

مردم در دوره صفوی به طور عام در معاملات و دادوستدهای خود از سکه های گوناگونی استفاده می کردند که با توجه به ارزش آنها عبارت بودند

از عباسی، محمودی، شاهی، بیستی و سکه های مسی به نام غازبکه.

سکه عباسی شاه عباس اول (کبیر) صفوی

جنس: نقره

پشت سکه: شاه عباس ضرب دزفول

روی سکه: لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله

سکه نقره از نام شاه عباس صفوی گرفته شده است.

معادل چهار شاهی و دویست دینار

سکه عباسی، سلطان حسین صفوی

جنس: نقره

روی سکه های شعر "گشت صاحب سکه از توفیق رب
المشرقین / در جهان کلب امیرالمومنین سلطان
حسین" و مکان ضرب و تاریخ نگاشته می شده و بعد
از سال ۱۱۲۲ بیشتر سکه های عباسی با نوشته ی
"بنده شاه ولایت حسین" و مکان ضرب و تاریخ دیده
شده است.

پشت سکه: شعار شیعه "لا اله الا الله محمد رسول
الله علی ولی الله" و نام دوازده امام در حاشیه
برخی از سکه ها ضرب شد

تجارت و سکه ها

سکه بیست شاهی ، شاه سلطان حسین صفوی
جنس سکه : نقره

عنوان : سکه صفویه
<http://megahmedia.ir>

عنوان : سکه صفویه
<http://megahmedia.ir>

سکه اشرفی ، شاه اسماعیل یکم صفوی
جنس سکه : طلا

روی سکه : "السلطان العادل الهادی الوالی ابولمظفر شاه اسمعیل بهادر خان خلدالله ملکه و سلطنه
پشت سکه : شعار شیعه "لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله"
و نام دوازده امام هم دیده میشود

www.sekeha.com

سکه بیستی ، شاه طهماسب یکم صفوی

جنس سکه : نقره

روی سکه : "السلطان العادل الكامل الهادی الوالی ابولمظفر شاه طهماسب بهادر خان الصفوی

خلدالله تعالی ملکه و سلطنه

پشت سکه : شعار شیعه "لا اله الا الله محمد

رسول الله علی ولی الله"

سکه بیضی شکل دوره صفوی ، هر ۲/۵ بیستی

معادل یک شاهی بود

تجارت وسکه ها

سکه مسی
دوره صفوی

روابط خارجی ایران در عصر صفویه

تأسیس حکومت صفوی از منظر روابط خارجی، نقطه عطفی در تاریخ ایران اسلامی به شمار می آید. زیرا قبل از آن هرگز ایران شاهد چنین دیپلماسی فعالی در عرصه بین الملل نبود. به اجمال و مختصر م‌یتوان تاریخ روابط خارجی ایران عصر صفوی را در دو بخش مورد بررسی قرار داد.

الف) روابط با همسایگان

۱- عثمانی؛ هنگامی که حکومت صفوی در ایران روی کار آمد، قدرت امپراتوری عثمانی در حال اوج گرفتن بود. سلاطین عثمانی که خود را خلیفه و فرمانروای تمامی مسلمانان قلمداد می کردند، در پی تسلط کامل بر جهان اسلام بودند. همچنین در آن زمان، ارتش عثمانی با سرعت در خاک اروپا پیش می رفت.

عثمانی ها، شکل گیری حکومت قدرتمند صفوی در ایران را تهدید و مانع جدی برای توسعه طلبی سیاسی و نظامی خود تلقی می کردند و با آن به دشمنی و ستیز برخاستند. چند سال پس از به قدرت رسیدن شاه اسماعیل اول، سلطان سلیم عثمانی با لشکری بزرگ و به قصد نابودی حکومت نوپای صفوی به سوی ایران حرکت کرد. این سپاه علاوه بر قتل عام شیعیان و مریدان طریقت صفوی در آسیای صغیر، در چالدران ایرانیان را شکست داد. دیگر سلاطین عثمانی نیز بارها به ایران لشکرکشی کردند، اما صفویان با درک شرایط، به شیوه های مختلف در برابر دشمن ایستادگی کردند. در نتیجه چنین مقاومتی بود که برخی از فرمانروایان عثمانی به ناچار دست از جنگ با ایران برداشتند و عهدنامه های صلحی میان دو کشور بسته شد.

نکته : روابط ایران و عثمانی خصمانه آغازگشت و به عهد نامه های صلح ختم شد.

الف) روابط با همسایگان

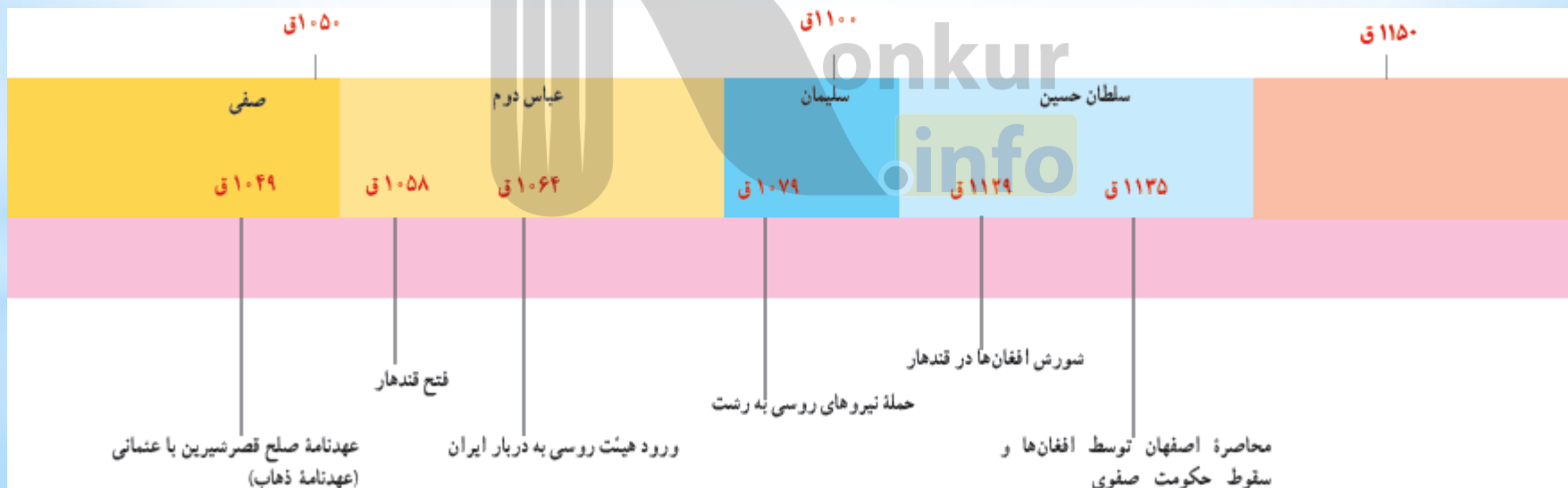
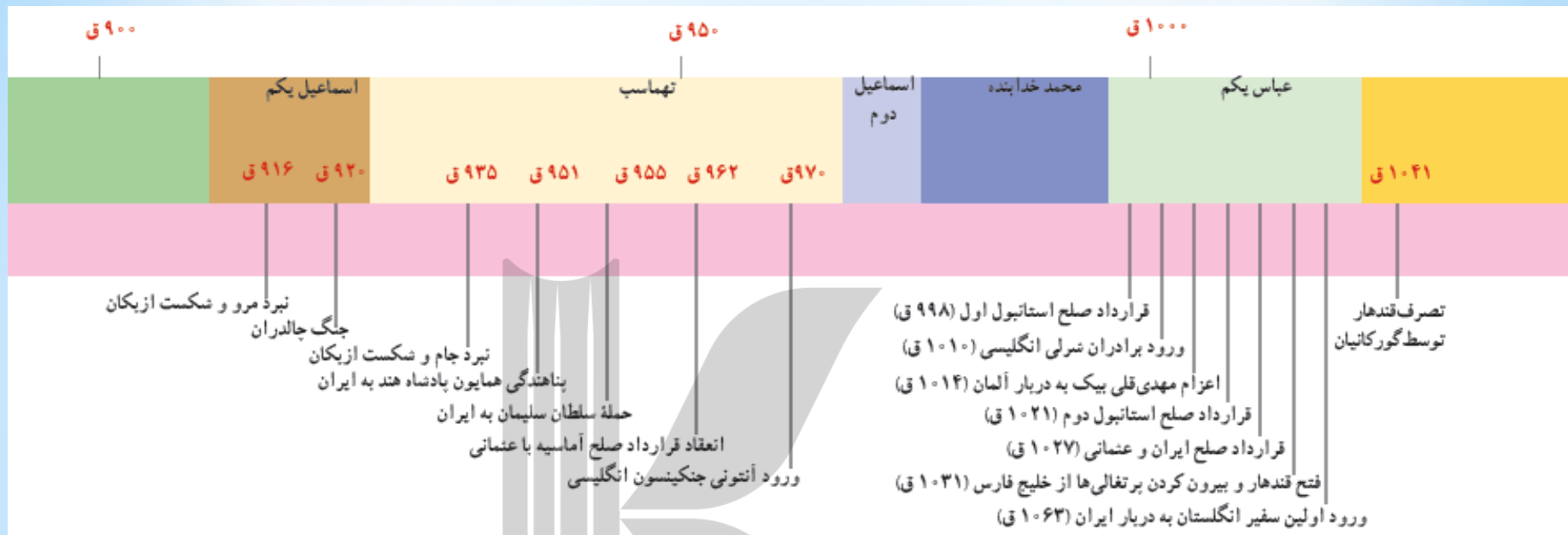
۲ - ازبکان؛ ازبکان از اعقاب جوجی پسر چنگیز خان مغول بودند. آنان با شکست تیموریان، شهرها و روستاهای آباد و ثروتمند ماوراءالنهر را تصرف کردند. مقارن روی کار آمدن صفویان در ایران، شیبک خان ازبک (۸۵۵ - ۹۱۶ ق) در خراسان به تاخت و تاز و قتل و غارت مشغول بود. شاه اسماعیل در نبرد مرو او را مغلوب کرد و کشت و ضربه ای قاطع بر ازبکان وارد ساخت (۹۱۶ ق). حاکمان ازبک همواره روابط دوستانه و گرمی با حکومت عثمانی داشتند و در حمله به قلمرو صفوی به صورت هماهنگ عمل می کردند. در دوران شاه تهماسب و شاه عباس اول نیز ازبکان خراسان را مورد تهاجم و غارت قرار دادند، اما سپاه صفوی قاطعانه آنان را شکست داد.

نکته: ازبکان با عثمانیان همواره روابط دوستانه داشتند.

۳ - تیموریان (گورکانیان) هند؛ همزمان با قدرت گیری دولت صفوی در ایران، جانشینان تیمور گورکانی در هندوستان قدرت را به دست گرفتند. با وجود این که دو دولت بر سر مسئله قندهار با یکدیگر اختلاف داشتند و این شهر چند بار میان دو طرف دست به دست شد، اما در مجموع روابط آنها دوستانه و حسنه بود. در آن دوره مناسبات سیاسی، فرهنگی و تجاری عمیقی میان دو کشور برقرار شد.

در عصر صفوی با مهاجرت گسترده شاعران، نویسندگان، دانشمندان، معماران و هنرمندان ایرانی به هندوستان، فرهنگ، هنر و ادب فارسی در آن دیار شکوفا شد. تاج محل، یکی از پرآوازه ترین بناهای تاریخی توسط معماران ایرانی در این دوره طراحی و ساخته شد. روابط تجاری نیز بین دو کشور رونق فراوانی داشت. قندهار با توجه به موقعیت ممتاز اقتصادی و نظامی همواره طی دو قرن و اندی، پانزده بار محاصره و در فرصت هایی دست به دست می شد. این شهر برای حفظ مناطق شرقی ایران و به لحاظ درآمدهای حاصله گمرکی برای ایران از اهمیت مهمی برخوردار بود.

نکته: قندهار برای حفظ مناطق شرقی ایران و به لحاظ درآمدهای حاصله گمرکی برای ایران از اهمیت مهمی برخوردار بود.

ب) روابط با اروپا

روابط ایران با کشورهای اروپایی در عصر صفوی وارد مرحله تازه ای شد و ابعاد وسیعی یافت.

دو عامل نقش بسزایی در توسعه روابط صفویان با اروپاییان داشت:

❖ دوستی و اتحاد با رقیبان و دشمنان دولت عثمانی ؛

نخست ، تهاجم گسترده ارتش عثمانی به خاک اروپا، کشورهای اروپایی را تشویق کرد که در پی دوستی و اتحاد با رقیبان و دشمنان عثمانی باشند. از این رو، دولت های اروپایی برای کاستن از حملات عثمانی ها به سرزمین های خود، تلاش می کردند که با دولت صفوی روابط دوستانه برقرار کنند و با آن علیه عثمانی متحد شوند.

❖ انگیزه و اهداف اقتصادی و تجاری ؛

دومین عامل در گسترش روابط ایران و اروپا در دوره صفویه، انگیزه و اهداف اقتصادی و تجاری بود. هنگامی که صفویان حکومت خود را تأسیس کردند، اروپاییان به تازگی مسیرهای دریایی جدیدی را برای رسیدن به ایران، هند و کشورهای شرق آسیا کشف کرده بودند. به دنبال اکتشافات جغرافیایی، فعالیت استعماری کشورهای اروپایی آغاز شد.

ب) روابط با اروپا

نحوه ارتباط با اروپاییان : پرتغالی‌ها، نخستین اروپاییانی بودند که از طریق راه‌های دریایی جدید به اقیانوس هند و خلیج فارس رسیدند. پس از آنها انگلیسی‌ها، فرانسوی‌ها و هلندی‌ها نیز از راه رسیدند. شاه عباس اول به انگلیسی‌ها، فرانسوی‌ها و هلندی‌ها اجازه داد در خلیج فارس برای خود پایگاه‌های تجاری برپا کنند.

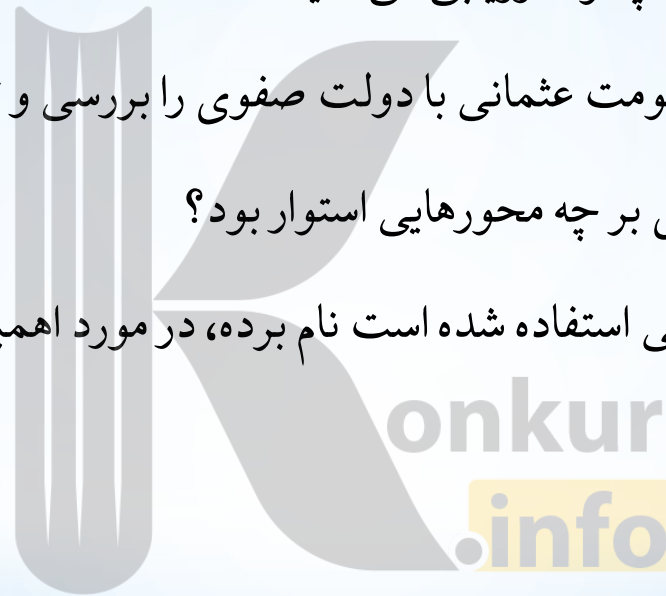
شاه عباس اول با انگیزه ۱- بهره‌برداری از دانش نظامی و فنی اروپاییان و نیز به منظور ۲- توسعه تجارت خارجی، می‌کوشید تا مناسبات دوستانه‌ای را با کشورهای اروپایی برقرار کند.

یکی از منابع عمده درآمد خزانه سلطنتی در زمان شاه عباس اول تجارت ابریشم بود که توسط تجار ایرانی ارمنی زیر نظر شاه عباس انجام می‌شد. تجار اروپایی و کمپانی‌های مختلف هند شرقی، مشتری اصلی ابریشم ایران بودند. اروپاییان در عصر صفوی قادر به تحمیل اهداف خود به این دولت نبودند و صفویان با اقتدار از روابط با اروپا در جهت اهداف خود سود می‌بردند.

در اواخر عصر صفوی روابط فرهنگی ایران و اروپا توسعه یافت. وجود تعداد زیاد سیاحان اروپایی در ایران و سفرهای این کشورها خود نشانی از گستردگی این روابط در عصر صفوی است.

پرسش‌های نمونه

- ۱ - مهم‌ترین مسائل و مشکلات سال‌های اولیه شاه تهماسب و شاه عباس اول را مقایسه کنید.
- ۲ - روش کشورداری شاه عباس اول را چگونه ارزیابی می‌کنید.
- ۳ - دلایل و نتایج دشمنی و ستیز حکومت عثمانی با دولت صفوی را بررسی و تحلیل نمایید.
- ۴ - روابط ایران و غرب در عصر صفوی بر چه محورهایی استوار بود؟
- ۵ - در این درس از چه شواهد و مدارکی استفاده شده است نام برده، در مورد اهمیت آنها توضیح دهید.

پرسش های چند گزینه ای

۱- بنیانگذار و رهبر معنوی طریقت صفوی چه نام داشت؟ و شاگرد و مرید چه کسی بود؟

- الف) شاه اسماعیل صفوی / شیخ صفی الدین اردبیلی
ب) شیخ صفی الدین اردبیلی / شیخ زاهد گیلانی
ج) شیخ زاهد گیلانی / شیخ صفی الدین اردبیلی
د) شیخ صفی الدین اردبیلی / شاه اسماعیل صفوی

۲- مشایخ صفوی به واسطه چه دلایلی مورد احترام و تکریم فرمانروایان بودند؟

- الف) مقام معنوی / قدرت نظامی
ب) ثروت فراوان / نفوذ اجتماعی
ج) مقام معنوی / نفوذ اجتماعی
د) قدرت نظامی / نفوذ اجتماعی

۳- مهمترین اقدام شاه اسماعیل صفوی، پس از نشستن بر تخت شاهی چه بود؟

- الف) نبرد شدید با سلطان سلیم ، پادشاه عثمانی
ب) رسمی کردن مذهب شیعه دوازده امامی
ج) یورش به خراسان و شکست دادن شیبک خان سرکرده ازبکان
د) وحدت سیاسی و جغرافیایی ایران

۴- بهانه سلطان سلیم عثمانی برای جنگ با شاه اسماعیل صفوی چه بود؟

الف) نگرانی و ترس از ایجاد حکومت قدرتمند صفوی

ب) فعالیت مریدان طریقت صفوی را در قلمرو عثمانی .

ج) شکست آق قویونلوها و رانده شدن آنها به عثمانی بود .

د) موارد الف ، ب

۵- دوران کدام پادشاه صفوی به دوران تثبیت حکومت معروف شده است؟

الف) شاه اسماعیل اول

ب) شاه عباس اول

ج) شاه تهماسب

د) شاه عباس دوم

۶- کدام یک از موارد زیر جزء اقدامات شاه عباس نمی باشد ؟

الف) ایجاد ثبات سیاسی و برقراری نظم و امنیت در کشور

ب) نوسازی تشکیلات و تجهیزات سپاه

ج) انتقال پایتخت از تبریز به قزوین

د) بیرون راندن پرتغالی ها از کشور

۷- کدام گزینه جز ویژگی های سپاه دائمی و حرفه ای شاه عباس یکم نیست؟

الف) بیشتر افراد این سپاه از میان جوانان تازه مسلمان برگزید

ب) افرادی مانند الله وردی خان به بالاترین مقامات نظامی و سیاسی دست یافتند.

ج) متشکل از جنگاوران ایلات مختلف قزلباش بود.

د) کاملاً مطیع و وفادار به شخص او بود

۸- کدام گزینه زیر مربوط به ویژگی ها و رویدادهای شهر قندهار در دوره صفوی نیست؟

الف) در زمان حکومت شاه عباس دوم به دست گورکانیان به دست گورکانیان افتاد و در دوره شاه صفی باز پس گرفته شد.

ب) با مهاجرت گسترده شاعران، نویسندگان، دانشمندان، معماران و هنرمندان ایرانی به هندوستان، فرهنگ، هنر و ادب فارسی در آن دیار شکوفا شد

ج) شورش منجر به سقوط صفویان از این شهر آغاز شد.

د) برای حفظ مناطق شرقی برای ایران از اهمیت مهمی برخوردار بود..

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
info

<https://konkur.info>